

PAUL D. WILLIAMS (ED.)

*Security Studies. An introduction*Routledge,
New York 2008, 552 s.

(Bartosz Skłodowski)

RECENZJE

Prezentowana praca zbiorowa pod redakcją Paula D. Williama stanowi próbę kompleksowego i propedeutycznego, acz rzetelnego i spójnego przedstawienia podstaw nauk o bezpieczeństwie. Wśród autorów poszczególnych rozdziałów składających się na recenzowaną pozycję znaleźli się badacze posiadający imponujący dorobek w zakresie badań nad szeroko rozumianym bezpieczeństwem oraz cieszący się uznaniem w środowiskach akademickich, tacy jak Nicholas J. Wheeler, John T. Picarelli, czy Didier Bigo.

Recenzowana pozycja jest stosunkowo obszerna i składa się z aż 33 rozdziałów podzielonych na 4 części, wstęp oraz zakończenie. Część pierwsza, zatytułowana „podejścia teoretyczne” (ang. *Theoretical Approaches*) składa się z 8 rozdziałów, poświęconych najważniejszym teoriom i podejściom teoretycznym mającym za-

stosowanie w naukach o bezpieczeństwie, czyli realizmowi, liberalizmowi, teorii gier, konstruktywizmowi, badaniom na pokoju, teoriom krytycznym, perspektywom feministycznym oraz wreszcie międzynarodowej socjologii politycznej. Część druga, „kluczowe pojęcia” (ang. *Key Concepts*) składa się z 10 rozdziałów koncentrującym się na opisie i analizie najważniejszych zagadnień związanych z bezpieczeństwem państw i innych podmiotów. Analizowane w tej części pojęcia to: niepewność, wojna, terroryzm, ludobójstwo i zbiorowe mordy, konflikty etniczne, przymus, bezpieczeństwo ludzkie, ubóstwo, zmiany środowiska oraz zdrowie. W części trzeciej recenzowanej pracy (ang. *Institutions*), analizie poddano najważniejsze trzy rodzaje instytucji międzynarodowych związanych z zapewnianiem bezpieczeństwa, czyli sojusze, instytucje regionalne i Organizacja

Narodów Zjednoczonych. W ostatniej części pracy (ang. *Contemporary challenges*), składającej się z 10 rozdziałów autorzy skupili się na omówieniu wybranych współczesnych wyzwań dla bezpieczeństwa, czyli międzynarodowego handlu bronią, proliferacji broni jądrowej, zwalczania terroryzmu, zwalczania powstań i ruchów separatystycznych, operacji pokojowych, odpowiedzialności za ochronę ludności, bezpieczeństwa w sektorze prywatnym, transnarodowej przestępczości zorganizowanej, migracji oraz bezpieczeństwa energetycznego. Recenzowana pozycja zakończona jest podsumowaniem autorstwa Stuarta Crofta, skupiającym się na perspektywach rozwoju i przyszłości nauk o bezpieczeństwie.

Układ prezentowanej pracy zbiorowej wydaje się być logiczny, a podział na poszczególne części i rozdziały wynika z przesłanek zarówno naukowych, jak i dydaktycznych. Na końcu recenzowanej pracy znajduje się szczegółowa bibliografia (co niestety nie jest regułą przy redagowaniu prac zbiorowych) oraz indeks znacznie ułatwiający odnalezienie informacji dotyczących interesującej czytelnika problematyki, co jest szczególnie przydatne w przypadku tak obszernej publikacji. Z punktu widzenia dydaktyki, warto również zwrócić uwagę na bardzo rzetelnie zredagowane ramki tekstowe zawierające przydatne informacje oraz praktyczne przykłady dotyczące analizowanych kwestii. Zdecydowaną zaletą recenzowanej pracy jest również czytelny i przejrzysty spis tabel, schematów i ramek tekstowych.

Recenzowana pozycja stanowi przykład spójnego połączenia funkcji dydaktycznej oraz *stricto* naukowej w jednej pracy zbiorowej. Z jednej strony, autorzy rozdziałów rozwijają teoretyczną i paradygmatyczną dyskusję w kwestiach bezpieczeństwa oraz dokonują przeglądu najważniejszych podejść i ujęć teoretycznych, a niekiedy i metodologicznych, z drugiej zaś prezentują przykłady i konkretne zastosowania rozważań teoretycznych, co znacznie pomaga przyswoić wiedzę z zakresu nauk o bezpieczeństwie osobom traktującym recenzowaną pozycję jako podręcznik akademicki. Autorom poszczególnych rozdziałów, a także redaktorowi recenzowanej książki, udało się zatem dokonać rzeczy niezwykle trudnej, a mianowicie stworzenia pozycji o wysokiej wartości naukowej, porządkującej i strukturyzującej wiedzę z zakresu nauk o bezpieczeństwie, będącej jednocześnie imponująco przejrzystym podręcznikiem akademickim.

Istotnym zagadnieniem poruszanym w recenzowanej pracy zbiorowej w wielu miejscach jest kwestia spójności nauk o bezpieczeństwie (ang. *security studies*). Zarówno we wstępie, jak i w podsumowaniu, autorzy zwracają uwagę na to, iż nauki o bezpieczeństwie mają bardzo szeroki zakres przedmiotowy oraz instrumentarium teoretyczne zaczerpnięte z wielu różnych źródeł, w związku z czym precyzyjne umiejscowienie nauk o bezpieczeństwie wśród pozostałych dyscyplin i subdyscyplin jest wyjątkowo trudne (pomimo formalnego uznania tytułowych nauk o bezpieczeństwie za subdyscyplinę nauki o stosunkach

międzynarodowych w nauce amerykańskiej). Autorzy podkreślają również konieczność zachowania spójności nauk o bezpieczeństwie tak, by kwestie związane z szeroko rozumianym bezpieczeństwem mogły być różnie analizowane przez różnych badaczy, jednak w oparciu o pewną wspólną podstawę teoretyczno-metodologiczną.

Akcentowanie przez autorów konieczności zachowania pewnej spójności w badaniach związanych z bezpieczeństwem jest czynnikiem, który sprawia, że prezentowana pozycja jest potencjalnie szczególnie istotna dla polskich czytelników. Wyodrębnienie nauk o bezpieczeństwie nastąpiło w Polsce stosunkowo niedawno, bo na początku 2011 roku, w związku z czym trudno mówić jednoznacznie o wykształceniu się na gruncie polskiej nauki jakiegokolwiek spójności w badaniach nad bezpieczeństwem. Pomimo znacznych różnic pomiędzy nauką polską a amerykańską (objawiających się chociażby w zupełnie odmiennym ułożeniu nauk o bezpieczeństwie w strukturze dyscyplin i subdyscyplin naukowych), prezentowana pozycja może stanowić dla polskich badaczy zajmujących się szeroko pojmowanym bezpieczeństwem przykład i impuls do wspólnego, choć niekoniecznie opartego na takich samych założeniach naukowych, jakie obrali autorzy recenzowanej publikacji, tworzenia podstaw metodologicznych, teoretycznych, przedmiotowych oraz dydaktycznych dla nowopowstałej dyscypliny, jaką są na gruncie polskim nauki o bezpieczeństwie.

Tematyka poruszana w recenzowanej pozycji koncentruje się wokół

kwestii bezpieczeństwa międzynarodowego, jednak niektóre rozdziały skupiają się również na praktycznych aspektach bezpieczeństwa narodowego (rozumianego jako bezpieczeństwo państwa), a nawet na zagrożeniach dla bezpieczeństwa wewnętrznego, takich jak przestępczość zorganizowana, czy katastrofy naturalne będące zagrożeniem dla bezpieczeństwa powszechnego. Należy zatem zauważyć, iż pojęcie bezpieczeństwa jest w recenzowanej pozycji ujmowane stosunkowo szeroko i nie ogranicza się tylko i wyłącznie do kategorii związanych przedmiotowo z bezpieczeństwem międzynarodowym, jak ma to miejsce w klasycznych publikacjach z zakresu stosunków międzynarodowych (choć należy pamiętać również, iż duży nacisk w recenzowanej pracy kładziony jest właśnie na międzynarodowy wymiar bezpieczeństwa).

Podstawową wadą recenzowanej pozycji jest brak osobnej części lub chociażby rozdziału poświęconego definiowaniu bezpieczeństwa. O ile w wstępie do prezentowanej publikacji omówiono częściowo samo pojęcie „bezpieczeństwo” (str. 5-10) to w całej pozycji razić może brak pogłębionej analizy i segmentacji pojęcia bezpieczeństwa, zwłaszcza a w aspekcie podmiotowym (we wstępie poświęcono jedną stronę na zdefiniowanie podmiotowego zakresu terminu bezpieczeństwa). W prezentowanej pozycji analizowane są, jak wspomniano wyżej, nie tylko kwestie związane z bezpieczeństwem międzynarodowym, ale również kwestie związane przedmiotowo z bezpieczeństwem narodowym i wewnętrznym, jednak rozważaniom

tym nie towarzyszy satysfakcjonująca czytelnika analiza bezpieczeństwa o charakterze teoretyczno-podmiotowym. O ile zatem prezentowana publikacja skupia się na analizie szerszego zakresu przedmiotowego bezpieczeństwa, to analiza podmiotowa bezpieczeństwa, zwłaszcza w aspekcie teoretycznym, jest w prezentowanej książce w znacznej mierze pominięta.

Prezentowana praca zbiorowa ma zastosowanie znacznie szersze niż tylko przykład i inspiracja dla polskich badaczy pragnących stworzyć na gruncie polskiej nauki podstawy dla nauk o bezpieczeństwie. Recenzowana publikacja służyć może jako znakomity podręcznik akademicki dla osób, które w stopniu dobrym lub bardzo dobrym opanowały język angielski. *Security studies. An introduction* traktowana być może z powodzeniem, jako podręcznik dla studentów studiów magisterskich na kierunkach,

takich jak stosunki międzynarodowe, bezpieczeństwo wewnętrzne, czy bezpieczeństwo narodowe. Pozycja ta powinna również zostać uznana za jedną z podstawowych lektur dla studentów studiów trzeciego stopnia (doktoranckich), którzy specjalizują się w badaniach dotyczących bezpieczeństwa (zarówno międzynarodowego, jak i bezpieczeństwa państwa). Można przyjąć, iż przetłumaczenie i wydanie recenzowanej pozycji w języku polskim mogłoby mieć wpływ na rozwój i unifikację środowiska akademickiego, zajmującego się naukami o bezpieczeństwie oraz na wydanie zbliżonej w zakresie przedmiotowym publikacji, stworzonej przez polskich autorów, która mogłaby stanowić podstawę polskiego kanonu literatury z zakresu nauk o bezpieczeństwie.

Bartosz Skłodowski